

de schouw

vereniging 'vrienden van de hoge veluwe'

Nr. 1 - 1986

lenteschouw 1986

33e jaargang nr. 1

21 maart 1986

INHOUD

- 1 Grazers op de onderbegaasde heide — S.E. van Wieren
- 6 148 jaar Jan Aaltensland — J.K. van der Weel
- 6 Een werkgroep „Geschiedenis” — J.K. van der Weel
- 7 De douglas — Joop Comijs
- 8 Wie zit er de komende zomer liever niet binnen? — Henk van Wezel
- 9 . . . en 't is of de wind door je tekeningen is gegaan — K. Schippers
J.J. Schoonhoven
- 12 De Hoge Veluwe het jaar door — Adrie van Wijck
- 14 Houtwallen — Adrie van Wijck
- 15 Jaarverslag 1985 Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe
- 17 Jaarverslag van de penningmeester over 1985
- 18 Jaarverslag van de Stichting Bomenfonds Hoge Veluwe over 1985
- 18 Accountantsverklaring
- 19 Begroting 1986
- 19 Verslag Algemene Ledenvergadering d.d. 11 mei 1985
- 20 Agenda Algemene Ledenvergadering op 19 april 1986
- 20 Prijswinnaars puzzeltochten

de schouw

Orgaan van de Vereniging "Vrienden van De Hoge Veluwe"

Eindredactie:

Mr. G.A. Derkzen, Fred. Hendriklaan 30, 1411 GA Naarden, tel. 02159-47730

W. Hendriks, Arnhemsestraatweg 195, 6991 AL Rheden, tel. 08309-2459

H. Siepel, W. van Noortstraat 120, 3514 GH Utrecht, tel. 030-731314

Alle correspondentie betreffende De Schouw richten aan:

Redactiesecretariaat De Schouw:

Mr. G.A. Derkzen, Fred. Hendriklaan 30, 1411 GA Naarden.

Inzenden kopij:

vóór 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november.

Contactadressen van de vereniging:

Werkgroep De Dennescheerders:

M. Pronk, Diamantstraat 20, 7314 HP Apeldoorn, tel. 055-552393

Bezetting De Aanschouw:

Mevrouw B. Wit-van Koetsveld, Graaf Janlaan 11, 3708 GH Zeist, tel. 03404-14165

Aanmelden nieuwe gidsen:

Mevrouw D. Bruyn-Huurman, Kapelleboom 75, 6865 AX Doorwerth, tel. 085-334224

Plantenwerkgroep:

D.G. Kon, Schubertlaan 11, 6815 HH Arnhem, tel. 085-426807

Overname uit de inhoud van dit tijdschrift is alleen toegestaan met toestemming van de redactie en onder vermelding van de bron.

Foto omslag: J. Duyster

Grazers op de onderbegaasde heide

Een geschiedenis

Begrazing speelt bij het beheer in veel natuurgebieden tegenwoordig een prominente rol.

Dit is niet verwonderlijk daar begrazing bij een breed scala van beheersdoelstellingen van nut kan zijn, niet in de laatste plaats omdat het betrekkelijk goedkoop is.

Zo'n 25 jaar geleden waren het eigenlijk alleen een aantal heideterreinen die werden begraasd met schapen, al of niet met een herder er bij.

In het begin van de jaren zeventig begon het Rijksinstituut voor Natuurbeheer met een omvangrijk en langdurig begrazingsonderzoek. Tegelijkertijd, en dus niet toevallig, vond er een sterke uitbreiding plaats van het aantal terreinen waar werd begonnen met één of andere vorm van begrazing.

Veelal betrof het hier gebieden die, door het wegvallen van het vroegere agrarische beheer, aan het verruigen waren zoals sommige kwelders

en heideterreinen. Een andere belangrijke categorie terreinen betrof de zogenaamde marginale landbouwgronden die door de sanering van de landbouw, aan natuurbeschermingsinstanties werden overgedragen.

Vaak waren dit voormalige heideterreinen en het beheer was dan ook veelal gericht op de regeneratie van de heide.

Zo nam het aantal begraasde natuurterreinen snel toe en later kwam daar nog een verscheidenheid aan andere landschapstypen bij zoals uiterwaarden, duinen en veengebieden.

Vermeldenswaard is nog een meer recente ontwikkeling waarbij begrazing op grote schaal wordt toegepast ten behoeve van het overwinterende waterwild (Lauwersmeer, Oostvaardersplassen).

Er is echter meer.

Na de legendarische stormen van '72-'73, waar bij het nederlandse bos danig werd aangetast,

kwam een bijna even legendarische discussie op gang over de toekomst van het nederlandse (natuurbeschermede) bos.

Pleidooien werden gehouden voor een meer natuurlijker bos. Het belangrijkste onderscheid met alle andere en eerdere beheersdoelstellingen was het centraal stellen van het totale oecosysteem waarbij een zo groot mogelijke bezetting werd nagestreefd van de bij het systeem behorende niches. De term omvormingsbeheer kwam ter sprake alsook het begrip reïntroductie.

Bij reïntroductie ging het vooral om de grote planteneters die in een natuurlijk(er) bos thuishoren en daarin een sleutelrol vervullen.

Deze discussie heeft o.a. geleid tot het bosbegrazingsexperiment met Schotse Hoogland runderen op de Imbos.

Enkele resultaten van dit experiment zullen nader beschreven en in verband gebracht worden met een nog recentere beheersdiscussie die handelt over de vraag hoe de grote open landschappen van de Veluwe te beheren. Interessant hier-

bij is het verschijnsel dat vele van deze open landschappen (voornamelijk sterk vergraste heidevelden) reeds omvangrijke populaties herbivoren herbergen.

De discussie krijgt hierdoor een geheel eigen en specifiek Veluws karakter.

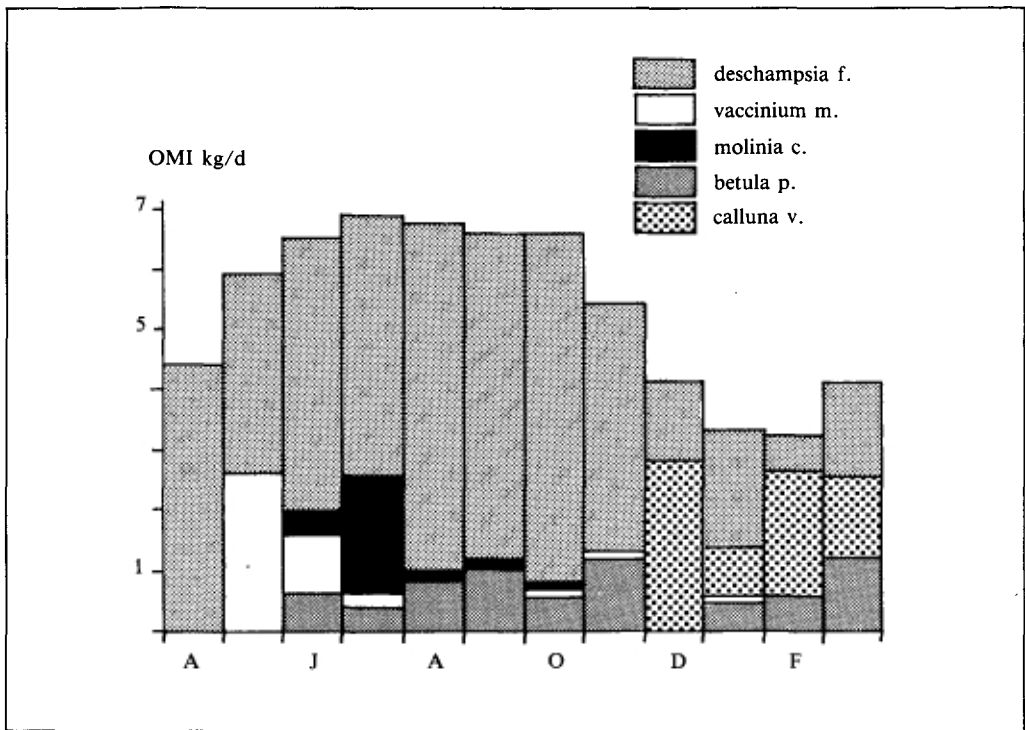
Bosbegrazingsproef Imbos

De begrazingsproef met Schotse Hooglanders op de Imbos is vooral gericht is op de effecten van de runderen op de natuurlijke verjonging van het bos. Hier echter wordt ingegaan op de voedselkeus van de runderen.

De resultaten van het onderzoek naar het eetgedrag kunnen worden gebruikt voor een bespreking van het beheer van het open Veluwe landschap.

Dit komt ook omdat de voedselplanten op de Imbos tevens de belangrijkste plantensoorten zijn van de (vergraste) heide te weten bochtige smele, pijpestrootje en struikheide. In de figuur is de dagelijkse voedselopname (organische stof) van een volwassen koe weergegeven.

Bochtige smele blijkt veruit de belangrijkste voedselplant met uitzondering van de wintermaanden. In mei en juni wordt blauwe bes tamelijk veel gegeten.

In juni komt ook pijpestrootje op het menu maar pas in juli wordt er veel pijpestrootje genuttigd.

In augustus wordt er niet zo veel pijpestrootje meer gegeten maar dit komt waarschijnlijk omdat alle pollens dan al kort gegraasd zijn.

In principe kan pijpestrootje tot in september voor runderen goed voedsel zijn.

In de wintermaanden, zeker wanneer er sneeuw ligt, is het voor de runderen letterlijk op een houtje bijten. Struikheide wordt dan de belangrijkste voedselplant. Verder vormen berketwijgen een groot deel van het jaar een klein maar niet te verwaarlozen onderdeel van het menu.

In de drie jaar dat het experiment nu loopt zijn de runderen nog nooit bijgevoerd en de variatie in voedselopname is karakteristiek voor dieren die onder natuurlijke omstandigheden leven. In

de winter is de opname bijna de helft van die in de zomermaanden. Dit wordt veroorzaakt door de veel slechtere kwaliteit van het voedsel in de winter. De volwassen dieren vallen dan ook gemiddeld meer dan een kilo per dag af. Aan het eind van de winter kunnen ze meer dan een derde van hun gewicht hebben verloren maar, hoewel ze heel duidelijk vermagerd zijn, zijn ze dan nog wel gezond en levendig. Er zijn dan ook nooit dieren hierdoor ziek geworden of dood gegaan.

De vergraste heide

Het is een bekend feit dat onze eertijds glorieuze paarse heidevelden nu voor het grootste deel gedomineerd worden door de grassen bochtige smele en pijpestrootje. De doelstelling van 'het behoud en herstel van de pure heide' verschuift dan ook steeds meer in de richting 'het behoud van een gevarieerd open landschap'.

Voor het realiseren van deze laatste doelstelling kan begrazing een zeer geschikte methode zijn.

Nu is niet elk type vergrast heideterrein geschikt voor elk type grazer. Dit ligt zowel aan de aard van de voedselplanten als aan de aard van het beestje.

In het kort komt het er op neer dat bochtige smele voor alle in principe beschikbare grazers het gehele jaar een geschikte voedselplant is.

Struikhei kan het hele jaar door een onderdeel zijn van het menu van de meeste grazers maar is vooral belangrijk als wintervoedsel.

Er is echter geen enkele grazer die uitsluitend op struikheide kan overleven.

Pijpestrootje is slechts geschikt in de zomermaanden en dan ook eigenlijk alleen maar voor de echte grote grazers als rund, paard en mischien wisent.

Bij het beoordelen van de geschiktheid van een bepaald terrein voor een bepaalde grazer is het dan ook van belang om te weten in welke verhouding de drie genoemde plantesoorten voorkomen.

De Hoge Veluwe

De wildbaan van de Hoge Veluwe omvat 3200 ha. Hiervan bestaat 800 ha uit bos en 2400 ha uit open terrein waarvan 900 ha vergraste heide. Deze laatste bestaat ongeveer uit 330 ha struikheide-, 120 ha bochtige smele- en 450 ha pijpestrootje-vegetatie.

In de wildbaan leven zo'n 165 edelherten en 150 moeflons. Voor deze twee typen grazers is pijpestrootje niet erg geschikt als voedselbron maar bochtige smele en struikheide zijn dat wel, zeker in combinatie met elkaar. Het edelhert is nog iets beter aangepast dan het moeflon aan genoemde soorten.

Uit het bovenstaande zou men af kunnen leiden, zeker als men de hoge wilddichtheid in aanmerking neemt, dat de genoemde grazers een intensief gebruik zullen maken van het open gedeelte van de wildbaan.

Dit is echter niet het geval.

De herten en de moeflons foerageren voornamelijk in het bosgebied en komen maar weinig op de open vlakte. De oorzaken hiervan zijn bekend:

1. De dieren zijn erg schuw (door jacht en toerisme) en mijden daardoor het open gebied.

2. De intensieve bijvoeding gedurende een groot deel van het jaar vermindert de impuls om zelf voedsel te gaan zoeken.

Berekend is dat het open deel van de wildbaan meer dan voldoende geschikt voedsel produceert voor de aanwezige edelherten en moeflons gedurende het gehele jaar.

Tevens kan worden berekend dat de hoeveelheid bijvoer voldoende is om alle edelherten en moeflons gedurende een half jaar in hun onderhoudsbehoefte te voorzien.

Hoewel de eerstgenoemde oorzaak in verband staat met de tweede is het toch wel opmerkelijk dat het bijvoeren op een zo uitgebreide schaal plaatsvindt.

Veranderingen mogelijk?

Stel dat een betere benutting van het open landschap wenselijk is en dat in eerste instantie geprobeerd wordt dit te bereiken met de nu aanwezige grazers.

Zijn hiervoor dan mogelijkheden?

Het zal erg moeilijk zijn om zelfs de middellange termijn de schuwheid te verminderen.

De culturele overdracht van de angst voor de mens heeft een vertragende invloed op een eventuele positieve conditionering.

Aannemende dat de spreiding van het publiek optimaal geregeld is zou alleen een drastische verandering in de methoden van aantalsreductie mogelijk de schuwheid kunnen verminderen. Een efficiënte aantalsreductie kan in zeer korte tijd gerealiseerd worden met behulp van vangkooien. In het buitenland (b.v. Canada) zijn hier al goede ervaringen mee opgedaan. Daar de huidige methode van aantalsreductie een belangrijke bron van inkomsten is is het mede hierdoor onwaarschijnlijk dat op korte termijn de jachtmethode zal veranderen.

Er zijn misschien iets reeëler mogelijkheden om een betere spreiding van het wild over de wildbaan te bewerkstelligen.

Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het bijvoeren drastisch te verminderen waardoor de grazers gedwongen zullen worden meer van de open terreinen gebruik te maken (ook al zal het dan voornamelijk 's nachts zijn).

Dat dit zonder enig probleem mogelijk is, is boven reeds beschreven. Een andere mogelijkheid

is om het aantal voerplaatsen uit te breiden en nog wat meer te spreiden over de wildbaan. Misschien behoort ook het aanleggen van nog een paar dekkingsbosjes in het open gebied tot de mogelijkheden.

Andere grazers

Als bovenstaande veranderingen niet wenselijk zijn of niet tot het gewenste resultaat leiden, terwijl het gebruik van het open landschap nog steeds te gering wordt geacht dan verdient wellicht de invoering van andere grazers overweging.

In principe komen er drie in aanmerking: het rund, het paard en de wisent.

Vermoedelijk zullen van deze drie het rund en het paard de meest complete beheerders van de vergraste heide zijn omdat ze naast bochtige smele en struikheide ook in staat zijn om forse invloed uit te oefenen op de pijpestrootjevegetatie. In hoeverre de wisent ook veel pijpestroo-

tje zal eten is niet bekend. Verwacht wordt dat op grond van fysiologische- en anatomische aanpassingen de wisent wellicht iets minder geschikt is voor pijpestrootje.

De wisent zal van de drie genoemde grazers wel de beste heide-beheerder zijn. Men kan de wisent zien als een vergrote uitvoering van het edelhert die zelfs met nog iets slechter voer uit de voeten kan.

Van alle drie typen grazers kan verwacht worden dat ze zich zonder bijvoeren kunnen redden, net als de Schotse Hoogland runderen op de Imbos. Het grote voordeel zou echter zijn dat ze de open vlakte niet zullen schuwen.

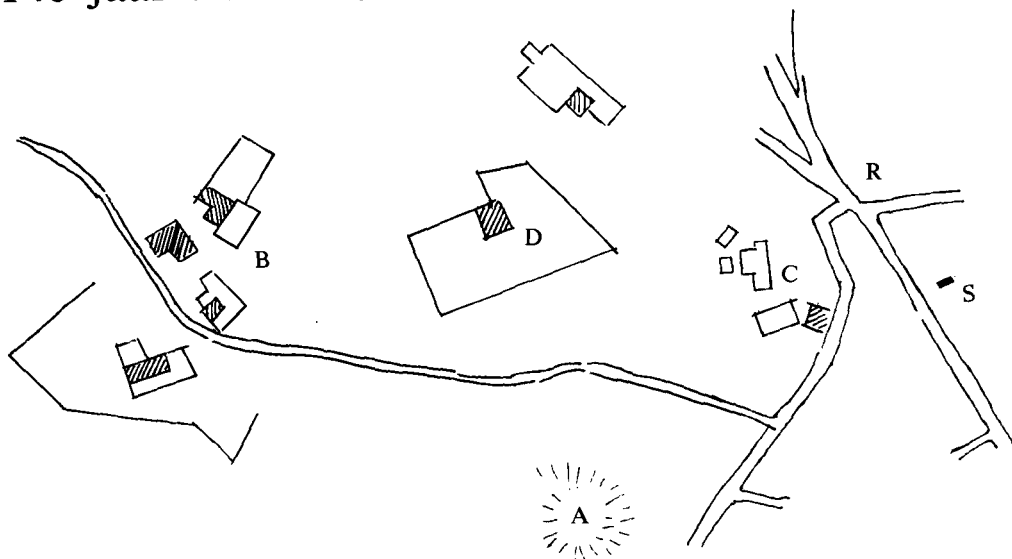
De Hooglanders op de Imbos hebben bijvoorbeeld een sterke voorkeur voor open terreinen. Bovendien is het niet ondenkbaar dat het zien van collega grazers op de grote stille heide een begin kan zijn van een positieve conditionering van het edelhert en de moeflon ten aanzien van de omnivoer op twee benen.

S.E. van Wieren

Foto's: S.E. van Wieren

148 jaar Jan Aaltensland

Met een aantal belangstellenden zou ik graag een wandeling maken. Eén die dwars door het gebied loopt tussen de ingang Hoenderloo en Jan Aaltensland. Niet zo'n belangrijk gebied maar toch een, waarin je ook na zo'n anderhalve eeuw, nog sporen tegenkomt van de bewoning in die tijd.

Waarom staan bomen zo zoals zij nu staan en liepen de wegen zoals zij nu lopen?

Was Jan Aalten (soms heet hij van Aaltan, van Aalst en hij sterft zelfs onder de naam Aalten van Aalst) zo belangrijk dat een gebied naar hem genoemd is?

Hij was voor mij een houvast bij mij naspeuringen naar het verleden van dat stuk Hoge Veluwe en dat in relatie tot de geschiedenis van Hoenderloo.

Belangstellenden voor die wandeling moeten zich opgeven bij mij. Ik wilde het aantal beperken tot 20 à 25.

Datum 13 april a.s., vertrek 10.20 van de ingang Hoenderloo, tijdsduur ong. 2 uur, desgewenst langer. Voor proviand en drinken wordt niet gezorgd. De wandeling gaat door ruig terrein.

J.K. van der Weel, Speldermarkweg 22,
7351 AK Hoenderloo, 05768-393.

Een houvast bij de wandeling naar Jan Aaltensland.

Een kaartje anno 1846, omgeving Hoenderloo.

- A. Zwarte Berg
- B. Jan Aaltensland
- C. Camping
- D. Kwekerij
- R. Rust een weinig
- S. de voormalige lagere school (bushalte).

Een werkgroep

„Geschiedenis”?

Een aantal jaren geleden heb ik naar aanleiding van het 125-jarig bestaan van de Helderkerk te Hoenderloo, wat onderzoek gedaan naar het ontstaan van Hoenderloo. Ik had zoiets nog nooit gedaan en hoe begin je dan? Met lezen en nogeens lezen, in archieven duiken en van het een komt het ander. Ik hield er een fijne hobby aan over! En een gezonde, met een verstuurde enkel op de koop toe. Maar het blijft een feest als je een potscherf vindt op een plaats waar je een huisplaats vermoedt. Zo lopen er in het Park

nog meer „vrienden”, die ontdekkingen doen: een put, een boom, een oude verkaveling. Met hen, maar ook met „vrienden” die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van het landschap, de Kröllers of misschien van omliggende dorpen, zou ik graag eens een gesprek hebben. Een gesprek met het doel een werkgroep op te richten. Een werkgroep „Geschiedenis”.

Overleg hierover is gevoerd met het Algemeen Bestuur van de Vrienden: ik zou, voorlopig, als coördinator optreden.

Ik roep u dan ook op telefonisch of schriftelijk te willen reageren.

J.K. van der Weel, Speldermarkweg 22,
7351 AK Hoenderloo, 05768-393.

De douglas

De botanicus Menzies vond als eerste Europeaan in 1792 in de toen nauwelijks begaanbare oerwouden van Noord-Amerika een konifeer, die later als *pseudotsuga menziesii* in de boeken zou worden opgenomen. Pas in 1827 lukte het David Douglas, deze boom weer op het spoor te komen. Hij verzamelde zaad en bracht dit mee terug naar Engeland. Door hem kreeg deze boomsoort zijn tweede naam: *pseudotsuga douglasii*. Thans wordt hij kortweg douglas genoemd.

De naam *pseudotsuga* is misleidend. Ten onrechte wordt hij met de *tsuga* (hemlock!) in verband gebracht. Dit is een andere boomsoort, ook al horen beide tot de dennenfamilie. De douglas is één van de grootste boomsoorten: hij kan hoogten bereiken van rond de 100 meter. Het hoogste exemplaar in Engeland - waar hij voor het eerst werd gezaaid - meet ruim 60 meter, wat een aanzienlijke hoogte is als men bedenkt, dat hij, gezien het bovenstaande, niet ouder kan zijn dan ruim 150 jaar. De douglas is dan ook een snelle groeier! Legt men hiernaast het feit, dat hij onder de naam Oregon Pine hout levert van zeer goede kwaliteit, dan mag men spreken van een zeer aantrekkelijke bosboom. Als zodanig is hij ook in ons land veel aangeplant. Daarnaast komt men hem vaak in parken en plantsoenen tegen.

De oudste exemplaren in Nederland vindt men in de tuinen van paleis Het Loo te Apeldoorn, en in het pinetum Schovenhorst te Putten (G).

Bij oudere bomen wordt de schors kurkachtig, sterk en grof geribbeld en chocoladebruin van kleur. Veel minder vaak ziet men de variëteit *glauca*: deze wordt aanmerkelijk minder hoog en heeft een meer grijze schors.

De douglas herkent men aan de roodbruine, spitse knoppen, en aan de kegels, die onder de zaadshubben kleinere, uitstekende schubjes hebben, die eindigen in drie tandjes. Vandaar de bijnaam „jan met de handjes”. Bij de gewone douglas liggen deze schubjes plat tegen de kegel aan; bij de var. *glauca* steken ze uit. De naalden van de douglas zijn langer en zachter dan die van de *fijnspar*; zij prikken niet. Wrijft men ze fijn, dan ruiken ze duidelijk naar zuidvruchten. De naalden van de var. *glauca* ruiken echter nauwelijks. Naast beide bovengenoemde bestaan er nog drie soorten; deze zijn te vinden in China en Japan.

De lange, kaarsrechte douglasstam is bijzonder geschikt voor het uitzagen van masten. Zo trof ik in de beroemde tuinen van Kew Gardens te Londen een vlaggemast aan van 75 meter, die was gezaagd uit de stam van één boom. Op een tentoonstelling in Panama in 1915 bevond zich een soortgelijke vlaggemast van 100 meter, eveneens uit één douglas gezaagd.

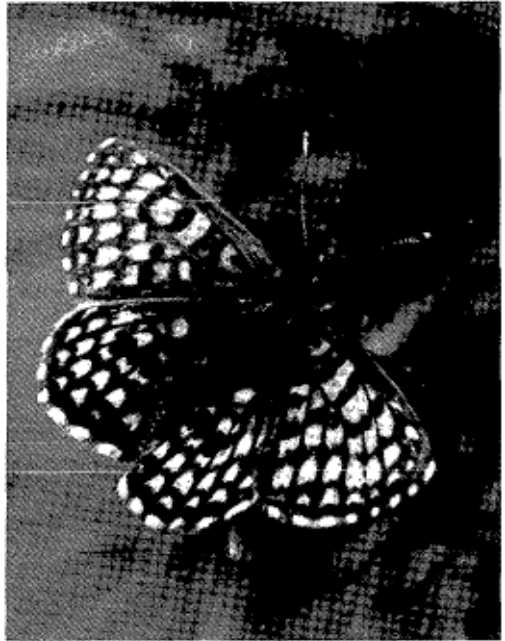
De boom doet het in ons land tot dusver uitstekend. De toekomst zal moeten leren, welke hoogte en welke leeftijd hij bij ons zal bereiken.

Joop Comijs

Wie zit de komende zomer liever niet binnen?

Dit is een oproep aan alle enthousiaste natuurliefhebbers die in de maanden mei tot en met september iets meer dan gebruikelijk willen doen tijdens de zomerse wandelingen. In de zomermaanden van 1986 wordt geprobeerd om de Hoge Veluwe te inventariseren op diersoorten die als toets kunnen gelden voor de natuurwaarde van heideterreinen. De lijst van diersoorten die hiervoor in aanmerking komen, is samengesteld door C.F. van de Bund ('diersoorten als toets voor de natuurwaarde van heide' door C.F. van de Bund in *De Levende Natuur* 1986, nummer 1). De bedoeling is om aan de hand van de karakteristieke en makkelijk herkenbare soorten op deze lijst, vast te stellen hoe het met de natuurwaarde van een terrein staat. Een dergelijke vaststelling kan in de toekomst wellicht gebruikt worden als maatstaf voor het te volgen beheer. Enkele voorbeelden uit de lijst zijn: Korhoen, Roodborsttapuit, Duinpieper, Tapuit, Boomleeuwerik, Zandhagedis, Levendbarende hagedis, Adder, Heideblauwtje, Heidevlinder en Zwarte kaardespin.

Gezocht wordt naar een aantal - liefst zoveel mogelijk - vrijwilligers die, voor zover men er niet mee bekend is, bereid zijn de 56 toetssoorten (sprinkhanen, kevers, wespen, vliegen, vlinders, spinnen, reptielen, amfibieën en vogels) te leren kennen, zodat ze in het veld opgemerkt kunnen worden. Het streven is verder om per gebied minimaal één inventarisatie per maand te maken. De inventarisaties over een vast traject van 1-1.5 km dienen alleen tijdens warme, zonnige dagen uitgevoerd te worden. De waargenomen toetssoorten en de aantallen waarin ze aanwezig zijn, moeten hierbij uiteraard worden genoteerd. Door deelname aan dit project draagt u in de toekomst wellicht bij tot een beter beheer van heideterreinen, waaronder die van de Hoge Veluwe. Bovendien zullen de inventarisatiedagen uw algemene biologische veldkennis waarschijnlijk flink verruimen en krijgt u zeker

Bosparelmooivlinder

Foto: R. v. Beek, Rijksinstituut voor Natuurbeheer

enkele zeer bijzondere en fraaie diersoorten te zien.

Omdat het een en ander nog geregeld moet worden, is het op dit moment niet mogelijk uitgebreidere informatie te geven. Mocht u echter geïnteresseerd zijn geraakt in deze inventarisatie van toetssoorten, dan kunt u schrijven naar onderstaand adres. Bij twijfel over deelname of indien u vragen heeft, moet u zich er zeker niet van laten weerhouden de pen ter hand te nemen. Wanneer nadere informatie bekend is, wordt u dit meteen toegezonden.

Met vriendelijke groet,

Coördinator, Henk van Wezel,
Koolemans-Beyenstraat 52
6521 EW Nijmegen

....en 't is of de wind door je tekeningen is gegaan.

K. Schippers
J.J. Schoonhoven

Schoonhoven aan zee

IK LIEP DOOR DE RUIMTE BOVEN DE WADDEN, de binnenzeeën, de duinvalleien waaruit honderden vogels opstegen als ik vanaf een duintop plotseling naar ze keek. Op de wadden ging het harde zand soms over in grillig gevormde veldjes van korte planten. Ze waren zo lichtgroen dat ik tevergeefs naar de naam van een kleur zocht die beter bij ze paste. Wat was er lichter dan lichtgroen?

Maar toen ik iets langer naar de planten keek, werd mijn vraag overbodig. Ze wisten zelf wel hoe ze eruit zagen, hadden mijn niet nodig om dat nog eens vast te stellen. Ook de ruisende branding en het door de wind gebogen helm waren zeker van zichzelf, hadden geen behoefte aan inspecteurs: wij redden het wel zonder publiek. Die arrogantie moet mij vanzelf hebben geleid naar wat op de wadden ontbrak. Het was of iemand hier voor het eerst de moed had opgebracht een alleen door enkele massale partijen water en zand verbogen ruimte te tonen zonder het pittoreske lijnenspel van daken, polders, torens, bergen. Dit schouwspel verlangde niet naar een handeling. De decors waren ook de gebeurtenissen.

Nu ik hier liep, zag ik het verschil met de foto's van het eiland die ik wel eens op prentbriefkaarten had gezien. Een foto krikt een landschap op. Het lijkt of een bosje helm of een doorkijk naar zee zich heeft opgedoofd voor een beminlijke pose of dat een grimeur de gelaatstreken die het scherpst moeten uitkomen in kleur of zwartwit extra heeft aangezet.

MAAR HIER WAREN GEEN OUDE RAADHUIZEN OF kerken die er zich in steden zo braaf en officieel voor opofferden om de aandacht te trekken van de toerist. De zee, het duin, het strand, het wad: dit was een gebied dat mijn blik geen richting voorschreef, geen voorzijde of achterzijde had. Steeds had ik het gevoel achter me te moeten kijken, omdat wat ik voor mij zag op niets kon bogen dat boven andere gezichtspunten te prefereren viel.

De spaarzame wandelaars in de verte vermeed ik. De afstand tussen hen en mij hield ik groot. Ik kon hoogstens zien of daar een man of een vrouw liep. Hier hoorden geen jurken, schoenen of broeken die wel weer te lang, te groot of te kort zouden zijn. Het was zelfs niet zeker of ik hier wel mocht lopen, of ik niet de potsierlijke acteur was die door zijn loutere aanwezigheid een ruimte zonder tegenstellingen toch nog te kijk zette.

Ik zwierf daar uren zonder dat er ergens in het water, de lucht of het zand een weeffout zat. Ik voelde mijn bevrijd van alles wat hier zo overvloedig ontbrak.

De wind maakte met de branding de ruimte hoorbaar en trok gedwee strepen in het zand om die weer te overwaaien. De wind hoorde hier thuis, was ten onrechte voor een deel naar de stad gesmokkeld.

De zon was niet ver meer van de horizon. Ik stond stil. Ik keek nog een keer. Ik breidde mij uit tot het droogvallende wad, de zee, de wolken, de hemel. En even, heel even was ik gelijkwaardig aan wat ik zag, was mijn huid niet ondergeschikt aan het licht, het water en het zand.

2/26

1964

13/20

Harlow 1984

De Hoge Veluwe

het jaar door

Meestal treft u onder bovenstaand hoofd een verhandeling van een seizoengebonden wandeling aan. Een paar maal heeft u echter een thema behandeld gezien, o.a. over mossen en over korstmossen. Daar wij op onze wandelingen steeds ook gerapporteerd hebben over vogels leek het ons groepje mensen nuttig eens een voorjaarsartikel te schrijven over het thema „trek”.

Deze migratie, dit even voor de duidelijkheid, komt niet alleen bij vogels voor; ook vlindersoorten trekken, vissen en waterzoogdieren trekken op de meest spectaculaire wijze (vliegen en zwemmen gaat gemakkelijker en sneller dan lopen.) Maar ook landdieren zoals de kariboes, antilopen, zebra's, ook mieren om maar enkele soorten te noemen, trekken. En dat dat trekken niet altijd gemakkelijk gaat: op ca. 9 km hoogte trekken er ganzen over de Himalaya!

De mens heeft natuurlijk altijd al gezien dat in het voorjaar soorten komen die de gehele winter er niet waren en in de herfst zag men ze weer vertrekken - of miste men ze plotseling. Hier tegenover hebben we de „blijvers”, soorten die het gehele jaar aanwezig zijn: de jaar- of standvogels. Maar even voor de goede orde: de spreuwen en Kieviten b.v. zijn *niet* het gehele jaar dezelfde vogels die hier aanwezig zijn, maar de *soort* is wel het gehele jaar present; noordelijke groepen lossen „onze” zomergroepen af en in het voorjaar omgekeerd. De trek hiervan gaat over kleinere afstanden dan van de echte trekkers.

Maar wat heeft het lang geduurd eer de mens er achter kwam dat vogels trekken. De grote, beroemde Zweedse geleerde Linnaeus meende in 1749 nog dat huiszwaluwen de winter onder water doorbrachten, verborgen in de modder en dat ze in het voorjaar weer tevoorschijn kwamen. Tot zelfs in de vorige eeuw had men deze opvatting. Zo geloofde men vroeger, dat een koekoek 's winters veranderde in een sperwer! Het naar andere continenten trekken van vogels

vond men dus zeer onwaarschijnlijk. De huiszwaluwen hielden dus geen winterslaap of schoon dit bij één vogelsoort wel voorkomt, n.l. in de staat Californië (o.a.) leeft een soort gierzwaluw, de z.g. Poor-will, die 's winters in rotsspleten wegkruipt en al slapend in halfverdoofde toestand de winter doorbrengt.

Hoe komen de vogels toch tot trekken? In 1925 deed William Rowan reeds experimenten. Hij ontdekte dat bij (kunstmatige) dagverlenging overeenkomend met de dagen in het voorjaar de gonaden (de voortplantingsorganen) van de proefdieren geleidelijk groter werden zoals dat in de voorjaartijd normaal is. De drang tot paren en nestelen was nu aanwezig en bij het loslaten vlogen de proefdieren in de richting van hun broedgebied. Sinds Rowan zijn er veel proeven genomen; de vogels werden langs kunstmatige weg in „trekconditie” gebracht. Men onderzocht bij veel soorten de toenemende opslag van vetten (energierijke verbindingen), de toenemende activiteit van hormoonklieren zoals de hypofyse (hersenaanhangsel) en de schildklier, de algehele rusteloosheid die veel soorten vertonen (trekconrust) en de verhoging van het gehele stofwisselingsniveau. Men constateerde zo, dat bij een toenemende daglengte in het voorjaar de hypofyse werd gestimuleerd en zo bepaalde hormonen werden afgescheiden. Onder invloed hiervan zouden andere hormoonklieren, waaronder de schildklier en de gonaden tot produktie worden aangezet zodat de vogels in „trek- en broedconditie” komen. Veranderingen in temperatuur en gunstige weersomstandigheden veroorzaken dan het begin van de trek.

De drang tot het vertrek in de nazomer/herfst wordt zeer waarschijnlijk bepaald door: de voortplanting is achter de rug, het ruien ook, de gonaden worden weer kleiner, de daglengte neemt af en het aanbod van voedsel (insekten) vermindert. Men neemt aan dat deze factoren

een even grote invloed op de hypofyse hebben als de toename ervan in de lente.

Waarheen en hoever de vogels gaan weten we uit ringonderzoek; door het terugmelden van gevonden vogels (dode exemplaren) is men hierover en over de leeftijd veel te weten gekomen. (Deze ringen van dode vogels s.v.p. opsturen aan Het Vogeltrekstation te Arnhem, ook buitenlandse ringen.)

Over hoe vogels het weten hoe en waarheen zij moeten vliegen zijn heel veel studie en experimenten gedaan. Men heeft getest met: daglengte kunstmatig te veranderen, andere - kunstmatige - sterrenhemel aan te bieden, een kunstmatige zon in een andere hoek dan normaal te laten opgaan en ondergaan, aanbieden van een ander (eveneens kunstmatig) magnetisch veld.

Veel is hierover nagedacht en geschreven, na veel geharrewar is men het er over eens, dat al deze factoren van invloed zijn, maar wel gevarieerd per soort. M.a.w. een spreekwoord laat zich meer leiden door de stand van de zon en sterren en het roodborstje meer door het aardmagnetisme. Ook neemt men aan, dat een deel van de navigatie gebaseerd moet zijn op herkenning van geleerde zaken, zoals rivierenloop, het verloop van kustlijnen en dalen. Men heeft proeven genomen met duiven, deze op verschillende plaatsen vrij gelaten, ná oriëntatie zijn ze in staat hun til weer terug te vinden (dit heeft natuurlijk niet direct met de trek te maken.)

„Onze” trekvogels overwinteren voornamelijk in Spanje/Portugal en in Noord-, Midden- en zelfs in Zuid-Afrika. We kennen door b.v. radarwaarnemingen die o.a. in de Alpen worden gedaan (maar ook met het blote oog) 3 hoofdtrekwegen en wel:

1. langs de kusten via België, Frankrijk, Spanje/Portugal de westelijke route.
2. via Italië de betrekkelijk smalle oversteek van de Middellandse Zee.
3. via Bosporus, Turkije, Libanon en Israël de oostelijke trekroute.

Deze vele kilometers worden door miljoenen vogels afgelegd, maar niet door allemaal met succes. In de meeste landen rond de Middelland-

se Zee komt twee maal per jaar een enorme jagers- en vangsport tot stand! Miljoenen vogels vallen hieraan per jaar ten prooi. Tijdens een vakantie in Zuid-Frankrijk heb ik al wandelend langs de GR 5 (een intern. wandelroute) zelf gezien hoe intensief daar gejaagd wordt. Op elke vierkante meter vind je daar 1 of meer hulzen uit de jachtgeweren, dit heeft natuurlijk niets meer met weidelijke jacht te maken! De vangers werken met lijmstokken, netten en lokvogels. In Italië (en elders) kan je in een restaurant en in de winkel vogelpastei kopen.

De universiteit van Bologna heeft uitgerekend, dat in Italië per jaar zoveel vogels gevangen/gedood worden dat in de Sahellanden per jaar 45.000 kg insecten *niet* worden gegeten door deze vogels. En dat juist daar! Gevolg: door onbekendheid (?) overmatig gebruik van vergiften! Andere gevaren tijdens de trek zijn nog de hoogspanningsdraden en het verkeer.

Vermeldenswaard is ook nog de Zeevogeltrek, die uiteraard wel over zee plaatsvindt (voor een deel van de zeevogels), zij kunnen op het water rusten en fourageren. Ook bestaat er een Verticale trek. In het hooggebergte komen in het najaar de vogels die hoog leven naar de dalen om daar te profiteren van de mildere weersomstandigheden.

Noordse stern, *Sterna paradisea* 38 cm.

De kampioentrekker is wel de noordse stern, deze legt per jaar $2 \times 20.000 \text{ m} = 40.000 \text{ km}$ af! Het broedgebied van deze vogel ligt binnen het noordpoolgebied terwijl zijn overwinteringsgebied is Antarctica, het uiterste zuiden van onze aardbol!

Wat een groots wonder dus als u straks op de Hoge Veluwe wandelt en u ontdekt weer de

„wederkeer” van onze trekkertjes. Alle reden om in het voorjaar er op uit te trekken en dit wonder in ons mooie park te ontdekken. Veel genoeg en daarmee,

Adrie van Wijck.

Literatuur:

Darling - Vogel.

Gallacher - Vogels leren kennen.

Milne en Russell - Het verborgen leven der dieren.

Perrins - Hoe vogels leven.

Reader's Digest - Het beste vogelboek.

Spectrum - De 12 maanden v.h. jaar.

Thieme - Spiegel der natuur no. 5 1976 en no. 5 1978

Vogelbescherming - De Lepelaar no. 70 - 1980.

Houtwallen

Het afgelopen jaar heeft wel inspirerend gewerkt op de vrijwilligers van de houtwallen.

Immers op 30 maart 1985 was er de reünie, een feestelijk gebeuren in de aula van het Kröller-Müller museum. Aan de hand van dia's passeerde het seizoen 1984 in Oud-Reemst de revue. Ruim 150 vrijwilligers (dus *bijna* allemaal) waren aanwezig en wat een sfeer heerste er!

Ten tweede 11 mei 1985: na een diapresentatie over de werkzaamheden in Oud-Reemst werd het klare project overgedragen aan de voorzitter van onze vereniging, de heer W. Borst, die het op zijn beurt als cadeau van de vereniging aanbod aan de voorzitter van het Bestuur van het Park, de heer H. Vonhoff en wel ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het park. De heer Vonhoff accepteerde dit cadeau door de laatste boom in het project te planten (6.500 stuks hadden wij al gepoot!) In het seizoen 1985 werd er aan de houtwallen op de Kemperberg gewerkt. Langs 1630 m wal werden twee greppels gegraven met een totaallengte van 3260 m. Het karwei werd geklaard met 105 vrijwilligers onder leiding van voormannen uit de „Dennenscheeters”. 2875 uur is er gewerkt vaak met minder goed weer. We zijn bezig geweest rond de twee akkers van Roggekamp en Everwijnserf; behalve het graven van de 2 greppels hebben we ook aarde op het dijklichaam moeten brengen. Met dit laatste zijn we nog niet helemaal klaar. Ook

moeten er nog meer wallen in het Kemperberggebied gerestaureerd worden. En dat gaan we dit jaar doen!

We beginnen op maandag 5 mei en denken door te gaan tot 30 augustus, dus weer 17 weken lang, net als vorig jaar.

Gaarne hopen we weer de nodige vrijwilligers te kunnen krijgen. We zijn hoopvol want enkelen hebben zich nu al aangemeld. Wilt u ook in uw eigen kring reclame maken? Het kamperen en de toegang is weer gratis, evenals de koffie en de thee tijdens het werk. Voor een toiletwagen wordt gezorgd en natuurlijk ook voor een schaftwagen.

Naast de „vrijwilligers uit den lande” die nog per krant en radio zullen worden opgeroepen zijn er vanzelfsprekend veel leden van de „Vrienden” erg welkom!

Aanmelden s.v.p. bij Het Nationale Park De Hoge Veluwe, Apeldoornseweg 250, 7351 TA Hoenderloo, tel. no. 05768-441.

Wat de betrokkenheid bij dit werken betreft, hieronder een gedicht gemaakt door één van de vrijwilligers als bewijs; we laten het met zijn toestemming volgen:

In 't herte van ons 's Vaders deel
in 't Veluws land geborgd,
daar ligt ons nationaal Juweel
Gods schepping, door de mens verzorgd.

Hoe heerlijk is het toeven daar
de stilte die er hangt,
dat is het, waar de mensheid naar
diep in het hart verlangt.

Daar bloeit de paarse heide
er zwenkt een vogelvlucht,
zij zingt haar liedjens blijde
hoog in de blauwe lucht.

Ver tussen 't groen geboompt
ontwaart men menig dier,
waar de stedeling van droomt
hij kan 't ontdekken hier.

Bescherm dit groot en kostbaar goed
dit onvervangbaar stuk natuurlijk aard,
ja vecht er voor als 't moet
het is het strijden waard.

De coördinator, Adrie van Wijck.

Jaarverslag 1985

Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe

Vijftig jaar het Nationale Park de Hoge Veluwe. Op 25 april 1985 werd deze grote gebeurtenis in aanwezigheid van H.K.H. Koningin Beatrix en Z.K.H. Prins Claus officieel herdacht.

Op 11 mei, tijdens de Gouden Hoge Veluwedag, viel deze eer ten beurt aan de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe. Een groot aantal leden van het bestuur van de Stichting het Nationale Park de Hoge Veluwe had gehoor gegeven aan de uitnodiging van de Vrienden deze bijeenkomst bij te wonen. De heer van Welsenes begon met een interessante inleiding over „De Hoge Veluwe geografisch bekeken”. Projectleider Adrie van Wijck toonde aan de hand van een diapresentatie de opeenvolgende fasen van de door vrijwilligers gerestaureerde Houtwallen van Oud Reemst.

En dan het officiële gedeelte. De voorzitter van de Vereniging van Vrienden, de heer Borst, overhandigt aan de voorzitter van het bestuur van de Stichting, de heer Vonhoff, de laatste plaats eik op het wallichaam.

De overdracht van de geconstrueerde houtwallen van Oud Reemst vormde voor de Vereniging zonder meer het hoogtepunt van de lustrumactiviteiten. Daarnaast zijn door de Vereniging van Vrienden, dan aan Lon Laarman, voet- en fietspuzzeltochten uitgezet en voor de minder mobiele onder ons een autopuzzeltocht.

De prijzen voor deze tochten, beschikbaar gesteld door ons goed gezinde sponsors, zijn door de winnaars enthousiast in ontvangst genomen. De door Dick Kou georganiseerde tandemtochten voor blinden mochten zich verheugen op positieve reacties van de deelnemers. Met medewerking van een groot aantal archieven en onder dankzegging aan het Museum Krölller-Müller was het mogelijk dat de Vereniging van Vrienden een tentoonstelling organiseerde over het Kaartbeeld van de Hoge Veluwe.

Bij al deze activiteiten heeft de Vereniging zich mogen verheugen in een goede samenwerking met de directie en medewerkers van het Park.

De Schouw

Veel dank is de Vereniging verschuldigd aan de heren Borst en Diemont, die na vele jaren van voortreffelijke inspanning hun redactionele taak in de loop van 1985 hebben neergelegd. De Herfst Schouw was de eerste die onder een nieuw redactieteam, bestaande uit de heren Derksen, Hendriks en Siepel het licht zag.

Het viertal in 1985 gepubliceerde Schouwen bevatten een veelheid aan interessante artikelen. Apart melding mag gemaakt worden van de artikelenreeks „De Hoge Veluwe het jaar door”.

Hoge Veluwedagen

Gezien de veelheid aan lustrumactiviteiten en daarnaast de door Elze de Ruiter georganiseerde themawandelingen zijn in 1985 een beperkter aantal Hoge Veluwedagen gehouden dan in voorgaande jaren. Gedurende 1985 werden tijdens de Hoge Veluwedagen de volgende inleidingen gehouden:

- ir. J. Baër „Bestuivingsmechanismen”
- drs. H. Strijbosch „De Nederlandse Reptielen”
- drs. Chr. van Welsener „De Veluwe geografisch bekeken”
- Fred F. Hazelhoff „Dieren en landschappen in Nederland”.

Bezoekerscentrum „De Aanschouw”

Na enkele rustige maanden, waarin we alleen op zondag geopend waren, gingen we op 1 april permanent open.

Dankzij de medewerking van 25 vrijwilligers kunnen we terugkijken op een uitstekend jaar. In totaal mochten we 106.727 bezoekers ontvangen, waarvan een groot gedeelte ook onze „winkel” bezocht.

Aanvankelijk was men nogal verdeeld over het plein vóór de „Aanschouw”, doch dankzij de

betere bereikbaarheid wisten velen ons te vinden.

Praktisch iedereen was zeer enthousiast over de inrichting van de winkel en dan te weten dat begin januari 1986 een „echte” etaleur nog een en ander komt verbeteren!

Het verdient dus beslist aanbeveling spoedig eens een bezoek te brengen aan het Bezoekerscentrum.

We hopen in 1986 toch minstens de verkoop van 1985 te evenaren - of nog beter - te overtreffen. Tot ziens in de „Aanschouw”.

Jaarverslag 1985 van de Dennenscheerders

De werkgroep „De Dennenscheerders” heeft in het verslagjaar 1.296 uren gewerkt. In 1984 waren dit 1.086 uren.

De groep telt 37 leden, waarvan er 29 behoren tot de donderdag-groep, 6 tot de zaterdag-groep en 2 tot beide groepen.

De donderdag-groep verwijderde vliegdennen in de Plijmen, het Oud-Reemster Zand, het Aalderinksveld en langs de Wildbaanweg en de Lijkweg.

De zaterdag-groep rooide Amerikaanse Vogelkers op het Otterlose Zand, terwijl het gebied langs de Prins Hendriklaan werd nageschond. Voorts werden boomplant-werkzaamheden verricht op het houtwallenproject Oud-Reemst (inboeten).

De stemming was zoals altijd bijzonder goed en het is steeds weer verheugend dat ook minder goed tot zelfs slecht weer geen belemmering vormt voor een grote opkomst, met name op donderdagen. De zaterdag-groep heeft nog steeds versterking nodig.

Jaarverslag van de plantenwerkgroep

Ook in 1985 inventariseerde de plantenwerkgroep de flora van de „Schapenweide en 't Veentje”. Dit als vervolg op het onderzoek in 1984, waarover een uitgebreid verslag verscheen in 1985. Daarnaast was het bloemenweitje langs de Houtkampweg onderwerp van de belangstelling.

In de herfst werden paddestoelen gedetermineerd. Ook de bomen waren in de aandacht,

evenals in de wintermaanden de cultuurhistorische relicten. Het aantal medewerkers bleef onveranderd op 16 als vaste kern. Meerdere leden van deze werkgroep waren ook weer actief als dennenscheerder of als wandelgids. Al dit werk met plezier gedaan.

Houtwallenproject 1985

In 1985 is er aan Houtwallen op de Kemperberg gewerkt door vrijwilligers en wel gedurende 4 maanden, van begin mei tot eind aug., met in totaal 2.875 uur door 105 mensen.

Rond de twee akkers van De Roggekamp en van het Everwijnsersf is 1.630 m. wal hersteld. Hier en daar moeten deze wallen nog opgehoogd en verder afgewerkt worden, wat we in 1986 hopen te kunnen doen.

Door „De Dennenscheerders” werd onderhoud verricht aan de wildwallen te Oud-Reemst (o.a. inboeten).

Hoge Veluwe Wandelingen 1985

De vrije wandelingen op de woensdagen in de zomermaanden en alle dagen van de herfstvakantie werden ook dit jaar een succes.

Er waren bijna 900 deelnemers, waarvoor 80 gidsen ingezet werden. Voor 1888 personen werden wandelingen op andere dagen aanvraagd, waar 146 gidsen voor nodig waren. Bovendien werd begeleiding gevraagd voor 13 busgezelschappen.

Voor het eerst werden er twee wandelingen georganiseerd in de kerstvakantie (261 deelnemers) en vijf in de voorjaarsvakantie (391 deelnemers). We hopen het nieuwe jaar op dezelfde wijze door te gaan en zien met belangstelling aanmeldingen van nieuwe gidsen tegemoet!!!

Jaarverslag 1985 Fotowerkgroep

Ook in het afgelopen jaar heeft de Fotowerkgroep zich weer in dienst van het Nat. Park kunnen stellen.

Naast foto's voor de Schouw werd aan diverse Jubileumaktiviteiten meegewerkt terwijl voor het Jubileumboek vele illustraties ter beschikking werden gesteld.

Jaarverslag van de penningmeester over 1985

Het afgelopen jaar stond voor onze Vereniging goeddeels in het teken van het 50-jarig jubileum van het Nationale Park.

De puzzeltochten en andere activiteiten binnen onze Vereniging werden een doorslaand succes. Een woord van dank aan alle leden die op vrijwillige basis dit jaar weer zo veel werk hebben verzet, is hier zeker op zijn plaats.

Het ledenbestand is door al deze activiteiten en publiciteit dan ook flink toegenomen.

Toelichting op de balans per 31-12-1985 en de resultatenrekening

Rorento

Ook dit jaar werd wederom als rentevergoeding 10% van de waarde van het aandelenbezit, op het moment van opname *f* 16.310,60, overgeboekt naar de Roparco-rekening.

Als gevolg van deze opname en door koersfluctuaties ontstond ten opzichte van de waardering per 31 december 1985 (*f* 150.000,—) een waardevermindering van het Rorento-bezit van *f* 4.188,60. Deze waardevermindering is gecompenseerd met de opname ad *f* 16.310,60, zodat per saldo *f* 12.122,— als rentevergoeding is verantwoord. Hiervan is 1/3 deel, of *f* 4.041,—, vergoed aan de stichting Bomenfonds.

Kapitaal

Aan het kapitaal per 31 december 1984 ad *f* 60.513,41 werden toegevoegd een in 1985 ontvangen legaat van *f* 11.000,— en het niet gebruikte deel van de gevormde jubileumreserve ad *f* 9.634,64 (voordeling saldo 1984).

Contributiereserve

Het aantal „Leden voor het leven” nam met 13 toe tot 87.

Van deze reserve werd *f* 15,— per lid overgeboekt naar de contributie 1985.

Jubileumreserve

Het resterende bedrag is voldoende om nog uitstaande rekeningen te betalen.

Contributies

Het bedrag dat aan contributies werd ontvangen lag beduidend hoger dan verleden jaar, waardoor het voordelig saldo gunstig werd beïnvloed.

Project 88

Ten laste van de exploitatierekening 1985 werd een voorziening gevormd die bestemd is voor activiteiten rondom het 40-jarig bestaan van onze Vereniging in 1988.

Balans van de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe per 31 december 1985

Activa

Rorento	<i>f</i> 145.811,40
Roparca	<i>f</i> 41.957,81
Giro 951993	<i>f</i> 11.427,61
	<hr/>
	<i>f</i> 199.196,82

Passiva

Kapitaal	<i>f</i> 81.148,05
Contributiereserve	<i>f</i> 17.670,00
Reserve drukwerk	<i>f</i> 18.114,77
Jubileumreserve	<i>f</i> 545,16
Crediteuren/Debiteuren	<i>f</i> 6.619,67
Stichting Bomenfonds	<i>f</i> 52.102,48
Project 88	<i>f</i> 10.000,00
Voordelig saldo	<u><i>f</i> 12.996,69</u>
	<i>f</i> 199.196,82

Resultatenrekening in 1985

Lasten		Baten	
De Schouw	f 22.089,76	Contributies	f 51.933,50
Kantoor	f 7.189,26	Rente	f 10.609,24
Pampel	f 2.681,56	Diverse baten	f 8.195,00
Manifestaties	f 6.186,02		
Projecten	f 9.594,45		
Toegevoegd aan Project 88	f 10.000,00		
Voordelig saldo	<u>f 12.996,69</u>		
	f 70.737,74		<u>f 70.737,74</u>

Jaarverslag van de Stichting Bomenfonds Hoge Veluwe over 1985

Dit jaar is geen beroep gedaan op dit Fonds, zodat rente en giften onder aftrek van kosten, zijn toegevoegd aan het kapitaal.

Het Bestuur is in vergevorderd stadium om, in nauwe samenspraak met de Directie van het Park, een passend project op te zetten voor 1986.

Balans Stichting Bomenfonds Hoge Veluwe per 31 december 1985

Activa		Passiva	
Vereniging van Vrienden	f 52.102,48	Kapitaal	f 48.507,73
Giro 3534930	f 1.503,62	Voordelig saldo	<u>f 5.098,37</u>
	<u>f 53.606,10</u>		<u>f 53.606,10</u>

Resultatenrekening

Lasten		Baten	
Kantoor	f 60,00	Giften	f 1.110,00
Voordelig saldo	<u>f 5.098,37</u>	Rente	<u>f 4.048,37</u>
	f 5.158,37		<u>f 5.158,37</u>

Accountantsverklaring

Wij hebben de jaarrekeningen 1985 van respectievelijk de Vereniging „Vrienden van de Hoge Veluwe” en de „Stichting Bomenfonds Hoge Veluwe” te Apeldoorn gecontroleerd. Op grond van het door ons ingestelde onderzoek zijn wij van oordeel dat de in het jaarverslag opgenomen jaarrekeningen, aangevende een eigen vermogen per 31 december 1985 van respectievelijk f 94.144,74 en f 53.606,10 een getrouw beeld geven van de grootte en de samenstelling van het vermogen per 31 december 1985 en van de over het jaar 1985 behaalde resultaten. In vermelde bedragen zijn verwerkt het voordelige exploitatiesaldo 1985 van de „Vrienden van de Hoge Veluwe” ten bedrage van f 12.996,69 respectievelijk het voordelig exploitatiesaldo 1985 van de „Stichting Bomenfonds Hoge Veluwe” ten bedrage van f 5.098,37.

Apeldoorn, 26 februari 1986.

PAARDEKOPER & HOFFMAN
REGISTERACCOUNTANTS

J. J. M. Peperkamp

Begroting

	Begroting '85	Uitkomst '85	Begroting '86
Inkomsten			
Contributies	f 35.000,—	f 52.000,—	f 50.000,—
Rorento	f 15.000,—	f 8.000,—	f 6.000,—
Rente en diversen	f 2.000,—	f 11.000,—	f 4.000,—
Bomenfonds	f 7.500,—	f 5.000,—	f —,—*)
	<u>f (59.500,—)</u>	<u>f (76.000,—)</u>	<u>f 60.000,—</u>
Zonder Bomenfonds	f 52.000,—	f 71.000,—	
Uitgaven			
De Schouw	f 25.000,—	f 22.000,—	f 25.000,—
Kantoor/Pampel	f 10.000,—	f 10.000,—	f 12.000,—
Projecten plus Manifestaties	f 24.500,—	f 16.000,—	f 23.000,—
	<u>f 59.500,—</u>	<u>f 48.000,—</u>	<u>f 60.000,—</u>

*) Daar de inkomsten van het Bomenfonds geen effect sorteren op de balans van de Vereniging van Vrienden hebben wij deze post in de begroting '86 weggelaten.

Verslag Algemene Ledenvergadering d.d. 11 mei 1985

Voorafgaand aan de „Gouden Hoge Veluwe-dag” werd op zaterdag 11 mei de algemene ledenvergadering van de Vereniging van Vrienden van de Hoge Veluwe gehouden. Om half tien had zich een groot aantal leden voor de ingang van het Museum Kröller-Müller verzameld.

De heer Borst opent de vergadering, heet de aanwezigen welkom en geeft een overzicht van het verdere verloop van de dag. Met een kantekening van de heer Takken, welke door de secretaris wordt toelicht, worden de notulen van de vorige algemene ledenvergadering d.d. 28 april 1984 goedgekeurd. Vervolgens geeft de heer Hylarides, dit jaar voor het laatst penningmeester van onze Vereniging een toelichting op de financiële jaarverslagen van zowel de Vereniging van Vrienden als van het Bomenfonds. Deze duidelijke uiteenzetting geeft geen aanleiding tot verdere vragen uit de vergadering. Aan

het bestuur wordt décharge verleend over het in 1984 gevoerde beleid.

Na meer dan tien jaar een bestuursfunctie te hebben vervuld hebben mevr. W. Ebregt-van Riemsdijk en de heer W.H. Borst en H. Hylarides de wens te kennen gegeven hun taak binnen het Bestuur te willen beëindigen. De vergadering stemt in met het bestuursvoorstel mevrouw D. Bruijn-Huisman, de heer G.J. Stapelkamp en de heer J.J. Prins te benoemen tot hun opvolgers. De heer Stapelkamp zal de heer Borst in de loop van het jaar opvolgen als voorzitter. De heer Prins zal zich met het penningmeesterschap belasten.

Tijdens de rondvraag richt de heer van Medenbach van Rooy sr. namens de leden van de Vereniging van Vrienden een woord van dank tot de scheidende bestuursleden. Bij acclamatie wordt de heer Borst benoemd tot ere-voorzitter van de Vereniging van Vrienden van Hoge Veluwe.

Algemene Ledenvergadering

Op zaterdag 19 april wordt in de aula van het Rijksmuseum Kröller-Müller, aanvang 10.00 uur, de algemene ledenvergadering gehouden. Aansluitend, tijdens de Voorjaars Hoge Veluwedag, zullen ir. C.J. Stefels en de heer B. Boers u informeren over het Heidebeheer op de Hoge Veluwe.

Agenda voor de Algemene Ledenvergadering.

1. Opening
2. Verslag Algemene Ledenvergadering d.d. 11 mei 1985
- verslag in deze Schouw
3. Ingekomen stukken
4. Jaarverslag 1985
- verslag in deze Schouw
5. Financiële Jaarverslagen Vereniging van Vrienden en Bomenfonds over 1985
- verslagen in deze Schouw
6. Goedkeuring jaarverslagen en verlening décharge aan het bestuur over het in 1985 gevoerde beleid.
7. Bestuursverkiezingen.
Statutair treden mevr. B. Wit-van Koetsveld, de heer K. Stapel en de heer P.G.A. Timmerbeil dit jaar statutair af. Voorts heeft de heer W.H. Diemont, gezien zijn toenemende werkzaamheden in de tropen, te kennen gegeven zijn bestuursfunctie te willen beëindigen. Gezien het 12-jaar achtereenvolgens vervullen van een bestuursfunctie komt de heer K. Stapel niet voor herbenoeming in aanmerking. Mevr. Wit-Koetsveld en de heer Timmerbeil hebben zich voor herbenoeming beschikbaar gesteld en het bestuur draagt hen gaarne voor een nieuwe bestuursperiode voor.
In de vacature ontstaan door het vertrek van de heer Diemont stelt het bestuur voor de heer H. Siepel, evenals de heer Diemont medewerker van het R.I.N., te benoemen.
8. Rondvraag
9. Sluiting.

Prijsuitreiking NS

Prijswinnaars puzzeltochten

Mevrouw J. van de Berg-Groeneveld uit Doorwerth en de vierde klas van de St. Fransschool in Arnhem hebben respectievelijk de eerste en de tweede prijs gewonnen van de puzzeltochten die de Stichting Het Nationale Park de Hoge Veluwe had uitgeschreven ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan in 1985.

De prijzen waren beschikbaar gesteld door de Nederlandse Spoorwegen. Mevrouw Van de Berg mocht een reis in ontvangst nemen ter waarde van 750 gulden. De vierde klas van de St. Fransschool kreeg een excursie aangeboden op en rond het NS-station in Arnhem.

Totaal hebben aan de puzzeltochten 6000 bezoekers van het nationale park meegedaan.

Op de foto reikt de heer De Blécourt van de NS de prijs uit aan mevrouw Van de Berg.

Rectificatie

In de winterschouw is helaas een storende fout geslopen. De schilderkist is niet beschikbaar gesteld door de Fa. Thalens, maar door de Fa. Talens. Hiervoor onze excuses.

vereniging 'vrienden van de hoge veluwe'

Uit de Statuten:

Artikel 2: Het doel van de vereniging is het vergroten van de belangstelling voor het Nationale Park 'De Hoge Veluwe' (hierna te noemen het Park) en het desgevraagd bijstaan van de stichting genaamd 'Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe' (hierna te noemen de Stichting) bij de uitvoering van haar taak.

Artikel 3: De vereniging tracht haar doel te bereiken door:

- a. jaarlijks één of meer zogenaamde Hoge Veluwe-dagen en/of andere manifestaties te organiseren;
 - b. werkgroepen te vormen tot het bestuderen van flora, fauna, geschiedenis en andere onderwerpen het Park betreffende;
 - c. publicaties te doen verschijnen;
 - d. al wat verder kan bijdragen tot het in artikel 2 genoemde doel (mits niet tredend in de bevoegdheden van de Stichting), met name door het aankweken van een band onder hen, die belangstelling koesteren voor het Park.
-

Bestuur:

D.A. Kramer	- ere-voorzitter
W.H. Borst	- ere-voorzitter
Dr. G.J. Stapelkamp	- voorzitter
Drs. M. Onderwater	- secretaris
	Ursula v. Raesfeltlaan 1, 6994 BA De Steeg, tel. 08309-3293 (b.g.g. 085-664317)
J.J. Prins	- penningmeester
	Bosweg 101, Apeldoorn, tel. 055-554836
M. Pronk	- vice-voorzitter
Ir. W.H. Diemont	
Jhr. drs. P.A.C. Beelaerts van Blokland	
Mevr. D. Bruyn-Huurman	
M.K. van Dijke	- burgemeester van Ede
Mr. J. Drijber	- burgemeester van Arnhem
D.G. Kon	
Mevr. L.J.M. Laarman-Hageraats	
Mevr. E.M. de Rooter-Dijkman	
K. Stapel	
P.G.A. Timmerbeil	
Mevr. B. Wit-van Koetsveld	

Adviseurs:

Ir. C.J. Stefels	- directeur Nationale Park de Hoge Veluwe
Dr. R.W.D. Oxenaar	- directeur Rijksmuseum Kröller-Müller

Bomenfonds Hoge Veluwe: postgiro 3534903 Apeldoorn.

De minimum-contributie bedraagt f 25,—. Lidmaatschap voor het leven f 250,—. Organisaties en verenigingen kunnen als zodanig lid worden voor tenminste f 25,— per jaar. 'De Schouw' wordt u gratis toegezonden. De leden ontvangen jaarlijks een accept-girokaart ter voldoening van de contributie. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Het lidmaatschap van de vereniging geeft geen recht op gratis toegang tot het Park.

Aanmeldingen, adreswijzigingen e.d.: Ledenadministratie Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe, Graaf Janlaan 11, 3708 GH Zeist (tel. 03404-14165).

Postgiro 951993 t.n.v. Ver. Vrienden v.d. Hoge Veluwe.

Jaarprogramma 1986

- 19 april** Ledenvergadering/Voorjaars Hoge Veluwedag
Heidebeheer op de Hoge Veluwe
dhr. B. Boers en Ir. C.J. Stefels
- 24 mei** Themawandeling vogels
- 21 juni** Zomer Hoge Veluwedag I
Ierse venen
Behoud van een uniek natuurgebied door aankoop
Stichting Ierse Venen
- augustus** Zwerftocht
Wil Ebregt
- 20 september** Zomer Hoge Veluwedag II
Dassen-leven
vereniging Das en Boom
dhr. J. Dirkmaat
- 11 oktober** Themawandeling paddestoelen
- 15 november** Herfst Hoge Veluwedag
vee in natuurgebieden
Dr. D.C.P. Thalen
- december** Oudejaarsvoettocht